

O măsură binevenită

Ordinul 253 — trei pagini și jumătate trase la șapirograf și trimise prin poșta tuturor teatrelor din țară — reprezintă unul dintre cele mai însemnate documente, nu exagerăm, din istoria teatrului românesc.

De vreo sută de ani și mai bine se poartă o neîncetată și chinuită luptă între conștiințele ce vor o strălucită dramaturgie originală pe scenele țării și extaziatii a tot ce vine, fără discernământ, din alte locuri, sclavii gustului dubios al publicului dubios, inerteii culturale și prejudecății lucrative (piesele originale nu aduc „bani“).

De vreo sută de ani și mai bine, opinia publică asistă — periodic — la asemenea fenomene maladive ca numărul ridicol de reprezentații ale *Scrisorii pierdute* în timpul vieții lui Caragiale, sau ca ținerea în sertar a celor mai bune piese de Camil Petrescu (*Jocul ielelor*, *Danton* ș. a.), sau ca transformarea unor autori de talent în „localizatori“.

De vreo sută de ani sau o mie, pretutindeni unde trăiesc scriitori de teatru, se formulează revendicări pentru cinstirea creației naționale. S-a citat, la consfătuirea recentă a oamenilor de teatru, exemplul dramaturgilor italieni; împotrivindu-se invaziei de import, ei au izbutit să pună statul în situația de a adopta măsuri serioase de sprijinire a literaturii teatrale italiene pe scenele subvenționate. Într-un număr din ianuarie a. c. al revistei pariziene „Arts“, aflăm că, din inițiativa câtorva pasionați ai teatrului, ziua de „relache“ a teatrului condus de Vera Korène va fi consacrată tinerilor dramaturgi, că directoarea citește zilnic, întru descoperirea talentelor, câte două piese în manuscris și că la această frumoasă întreprindere colaborează „Clubul manuscriselor“, o asociație pentru sprijinirea începătorilor. Ceea ce în alte locuri și împrejurări se poate înfăptui, în cel mai bun caz doar parțial, cu atât mai mult e cu puțință acolo unde statul conduce direct și consecvent mișcarea culturală.

„Avînd în vedere — spune ordinul — lipsurile ideologice și artistice semnalate în ultima vreme în repertoriul teatrelor dramatice, în care au pătruns unele lucrări mediocre, de valoare educativă îndoielnică, precum și pentru a înlătura unele deficiențe organizatorice existente se stabilesc următoarele ...teatrele au obligația să deschidă stagiunea cel mai târziu la 15 septembrie, cu o premieră a unei piese românești, de preferință a unui autor contemporan... Ținînd seama de importanța dramaturgiei originale în opera de educare a poporului, repertoriul fiecărui teatru sau secție va cuprinde în mod obligatoriu cel puțin două piese originale de autori contemporani pe stagiune (în cazul teatrelor cu două sau mai multe scene, numărul acestor piese va fi de cel puțin trei)“...

Este întemeiată această măsură? Da — deoarece în adevăr au pătruns în repertoriul teatrelor „lucrări mediocre, de valoare educativă îndoielnică“. Să nu mai pomenim de *Fetele rătăcite* și de alți directori de teatru... Să pomenim însă de Teatrul C.F.R. Giulești

care, ținând seama că deservește un cartier muncitoresc, cu tradiție revoluționară, a socotit de cuviință să nu reprezinte, de la începutul stagiunii 56—57 și pînă la ora de față, nici o piesă romîneasă — dar absolut nici una — inspirată din actualitate. Să pomenim de Teatrul de Stat din Reșița al cărui repertoriu adus la cunoștința consfătuirii oamenilor de teatru a stîrnit surîsul unanim și amărui.¹ Să pomenim despre „modele“ care ne bîntuie cronic, despre scînteietorul Wilde, de pildă, care „se poartă“ insistent, așa cum se poartă reverul lat la haină, despre acei directori care se „pamau“ după Filippo, introducîndu-i fantomele în repertoriu, cu toate că nu auziseră pînă atunci mai nimic despre cunoscutul autor, și nici nu-i citiseră piesa măcar, despre consiliile care, tulburate de enormul repertoriu clasic, nu știu să aleagă operele esențiale, despre direcțiile care ignorînd, nu numai din vina lor, creațiile universale contemporane, joacă pe primul venit, aruncat, sub formă de traducere, pe masa secretarului literar, de către unul sau altul, în sfîrșit — garantez autenticitatea faptului — despre asemenea directori care scot din repetiție o piesă romîneasă de actualitate, după ce se investiseră bani grei în decoruri și costume, înlocuind-o cu alta, străină, pentru că respectiva „va aduce, tovarășe, încasări“.

„Avînd în vedere rolul important care revine secretariatelor literare ale teatrelor în elaborarea repertoriului și sprijinirea creației dramatice originale, se recomandă² teatrelor să ia măsuri de întărire a secretariatelor literare, alegînd în aceste posturi oameni de calificare corespunzătoare.“

Este necesară această măsură? Este, neîndoios, deoarece cu toată părerea de rău, trebuie să constatăm că unii secretari nu prea sînt literari, că informația și gustul lor artistic s-ar mai putea discuta, și că pe alocuri, se mai dobîndesc încă... uneori... într-o oarecare măsură... cum să zicem... unele „avantaje“. La timpul său, Lessing era „dramaturgul“ (consilierul literar, adică) al teatrului din Hamburg. La noi, autori de seamă au îndeplinit această funcție de cultură. Nu pretindem clasici în viață la secretariatele literare, totuși...

„Se recomandă tuturor teatrelor de a monta în fiecare stagiune un spectacol pentru copii, care să fie programat în matinee speciale“. Este înțeleaptă măsura? Să întrebăm copiii.

Ordinul conține o indicație — putea fi mai precisă — menită a pune oarecare orînduială în domeniul traducerilor.

Dar această măsură este necesară? Pare că este, dacă ții seama de stupoarea cu care privești afișele alăturînd clasici prea cunoscuți cu traducători prea puțin cunoscuți, abundența în iscălituri a cîtorva trustmeni literari și de aici, inevitabil, rara, meteorica apariție pe afișe a multor scriitori de talent și cultură.

Ordinul 253, cuprinzînd și alte indicații importante (de pildă recomandarea de a se propune piesele originale în zilele cu cea mai mare afinență de public ș. a.), precizează foarte clar că „nerespectarea prevederilor prezentului ordin se consideră ca abatere de la disciplina de stat și se sancționează“.

Nădăjduim că așa va fi, și că Departamentul Culturii, sfaturile populare, opinia publică vor acționa cu dorita fermitate întru lămurirea tuturor acelor care nu se pot abține să împiedice creația romîneasă de astăzi, sau să cedeze, din spaimă, în fața presiunilor „mondene“ ori de altă natură.

Nădăjduim de asemenea că aplicarea acestui ordin nu va îngădui (pericolul există) non-talentelor, demagogilor cinici, făcătorilor de piese proaste dar „pe teme de actualitate“ să ridice capul, șantajînd teatrele exigente, erijîndu-se în martiri politici sau bătîndu-se în piept la ședințe pentru „țărișoara mea“, a cărei capitală este, pentru ei, „Fondul literar“. Nu avem nevoie de piese ieftine pe teme scumpe.

Să salutăm apariția ordinului 253 și să veghem la înfăptuirea lui, în literă și spirit.

¹ În ultimul moment aflăm că s-a inclus în repertoriul teatrului metalurgist, „Cidul“ de Corneille. În sfîrșit!...

² În legătură cu aceste „recomandări“, care apar de mai multe ori, am avea o întrebare: sau ordinul ordonă sau dacă recomandă numai, atunci de acord, dar să știm și noi...